

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2\(38\)-211-219](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2(38)-211-219)

УДК 336.7-047.36:004(477)

JEL Classification: G2

Тетяна Володимирівна Забаштанська

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу, PR – технологій та логістики
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: tamza@ukr.net. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0002-5086-3651>
ResearcherID: [M-4471-2014](https://orcid.org/0000-0002-5086-3651)

Ігор Сергійович Чередниченко

аспірант
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: cherednychenko.ua@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-0083-1720>

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ НОВІТНІМ ЗАГРОЗАМ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Фінансовий моніторинг є ключовим інструментом у боротьбі з фінансуванням війни та тероризму, особливо в умовах цифровізації економіки України. Цифровізація суттєво змінила підходи до фінансового моніторингу. Впровадження сучасних технологій дозволяє підвищити ефективність виявлення підозрілих фінансових операцій та покращити координацію між державними органами та фінансовими установами. У статті досліджено систему фінансового моніторингу України та її роль у запобіганні та виявленні фінансових потоків, які можуть бути спрямовані на підтримку військових конфліктів та терористичних угруповань. Також розглянуто законодавчу базу України у сфері фінансового моніторингу та проаналізовані сучасні тенденції, викликані цифровізацією в цій сфері. На основі проведеного аналізу запропоновано рекомендації щодо вдосконалення системи фінансового моніторингу в Україні з метою підвищення її ефективності в боротьбі з фінансуванням війни та тероризму.

Ключові слова: фінансовий моніторинг; фінансування війни; фінансування тероризму; цифровізація; фінансова розвідка.

Рис.: 3. Табл.: 1. Бібл.: 9.

Постановка проблеми. Фінансування тероризму та воєнних конфліктів є однією з найсерйозніших загроз для глобальної та національної безпеки. В умовах цифровізації економіки України, де зростає роль електронних платежів та цифрових валют, питання ефективного фінансового моніторингу стає ще більш актуальним. Здатність терористичних угруповань використовувати новітні технології для фінансування своєї незаконної діяльності потребує адекватної відповіді з боку державних та приватних установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження показують, що цифровізація економіки значно змінює ландшафт фінансових транзакцій, ускладнюючи виявлення нелегальних фінансових потоків. За даними FATF (Financial Action Task Force), цифрові валюти, такі як біткоїн, стають дедалі більш популярними серед терористичних організацій через їхню анонімність та децентралізований характер. Крім того, дослідження

Світового банку підкреслюють важливість впровадження передових технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, для підвищення ефективності фінансового моніторингу. Що стосується представників наукової спільноти, то фінансовий моніторинг як один з інструментів протидії фінансуванню війни та тероризму був предметом досліджень, зокрема таких учених: М. Уткіна, Н. Антипенко, О. Баранов, І. Кирєєва, В. Кононенко, В. Малий, Л. Новікова, О. Половко, В. Рисін, Р. Уолл, І. Цюприк та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на існування значної кількості досліджень, присвячених фінансовому моніторингу та боротьбі з фінансуванням війни та тероризму, залишається багато невирішених питань. Зокрема, потребують подальшого розкриття та дослідження існуючі підходи та технології, що можуть бути використані в цифровій економіці для моніторингу фінансових транзакцій.

Мета статті. Метою цієї статті є дослідження ролі фінансового моніторингу в боротьбі з фінансуванням війни та тероризму в умовах цифровізації економіки України, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення цієї системи.

Виклад основного матеріалу. Цифровізація економіки відкриває нові можливості для фінансових транзакцій, проте водночас створює нові виклики для забезпечення безпеки. Традиційні методи фінансового моніторингу виявляються недостатньо ефективними в боротьбі із сучасними загрозами, пов'язаними з фінансуванням тероризму та воєнних конфліктів.

Так, за останнє десятиліття Україна зробила значні кроки в напрямку цифровізації економіки. Запровадження електронних платіжних систем, розвиток фінансових технологій та зростання популярності криптовалют є свідченням цього процесу. Проте разом із перевагами цифровізація приносить і нові ризики, пов'язані з фінансовими злочинами.

З огляду на це, аналіз сучасного стану, а також визначення можливих шляхів удосконалення системи фінансового моніторингу України набуває дедалі більшого значення та актуальності [1].

Слід зазначити, що для успішного функціонування системи фінансового моніторингу важливе значення має належна нормативно-правова база. На сьогодні основним законодавчим документом в Україні, який встановлює фундаментальні принципи проведення фінансового моніторингу, є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 361-IX від 06.12.2019 [2]. Сучасна система фінансового моніторингу України, представлена на рис. 1.

Рис. 1. Система фінансового моніторингу України
Джерело: розроблено та узагальнено авторами на основі [2].

Динамічні процеси глобалізації сформували підґрунтя для розробки та імплементації системи міжнародних правових актів, які регулюють питання проведення фінансового моніторингу (рис. 2).

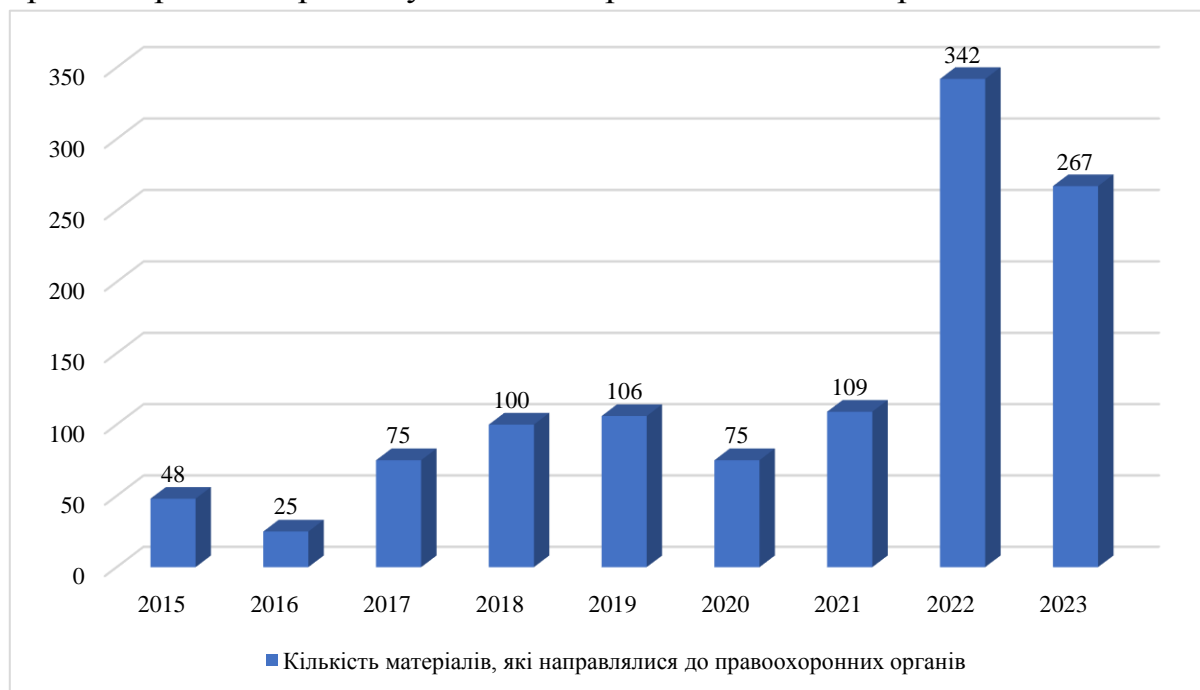

Рис. 2. Міжнародні правові акти, які регулюють питання проведення фінансового моніторингу

Джерело: розроблено та узагальнено авторами на основі [3; 4; 5; 6].

Варто зазначити, що згідно ж Положенням про Державну службу фінансового моніторингу України, затвердженого постановою уряду від 29 липня 2015 р. № 537 [7], на неї покладено функцію фінансового регулювання, яка в тісній співпраці з правоохоронними органами України проводить спеціальні заходи, спрямовані на виявлення та аналіз інформації про сумнівні фінансові операції.

Аналізуючи звіти Державної служби фінансового моніторингу з 2015 року, можна констатувати зростання кількості матеріалів, які направлялися до правоохоронних органів і стосувалися саме фінансування війни та тероризму. Динамка звернень Державної служби фінансового моніторингу до правоохоронних органів у 2015-2023 роках наведені на рис. 3.

Рис. 3. Показники кількості матеріалів, які направлялися до правоохоронних органів у 2015-2023 роках

Джерело: розроблено та узагальнено авторами на основі звітів Державної служби фінансового моніторингу [8].

Так, у 2023 році Державна служба фінансового моніторингу направила до правоохоронних органів чималу кількість матеріалів, що стосувалися фінансування тероризму та військової агресії з боку недружніх сусідніх держав. Зокрема були направлені такі матеріали:

- ті, які стосувалися учасників фінансових операцій, стосовно яких існували підозри у фінансуванні тероризму;
- ті, які стосувалися фінансових операцій, пов'язаних з воєнною агресією з боку недружніх сусідніх держав проти України; з колабораційною діяльністю;
- ті, які стосувалися фізичних та юридичних осіб, до яких були застосовані санкції [9].

Основними інструментами, які були виявлені в направлених матеріалах, зокрема, є: використання готівки; використання платіжних систем; внесення готівки на іноземні рахунки; використання електронних грошей та системи миттєвих переказів; купівля-продаж дорогоцінних металів; операції за участю осіб, зареєстрованих на окупованих територіях, у тому

числі з використанням еквайрингу; суб'єкти, зареєстровані в «офшорних» зонах; операції з криптовалютою; використання суб'єктів господарювання – посередників (транзитерів) або з ознаками фіктивності; використання транзитно-конвертаційних груп.

Очевидно, щоб впоратися з такими викликами в умовах цифровізації, потрібно активно розвивати та вдосконалювати систему фінансового моніторингу, а саме впроваджувати новітні технології для автоматизації обробки великих обсягів даних. Так, наприклад, алгоритми машинного навчання можуть автоматично виявляти нетипові транзакції, які можуть свідчити про фінансування тероризму або інші злочинні дії.

Використання штучного інтелекту (ШІ) також може значно підвищити точність і швидкість аналізу фінансових даних. Крім того, алгоритми ШІ можуть навчатися на великих обсягах історичних даних, виявляючи складні схеми фінансування, які раніше були непомітними для традиційних методів аналізу. Крім того, системи ШІ можуть адаптуватися до нових типів загроз, постійно вдосконалюючи свої методи виявлення підозрілих дій.

Вагомого значення набуває також впровадження блокчейн-технологій, що може забезпечити прозорість і незмінність записів про фінансові операції, зробить неможливим їх підробку. Це особливо важливо в контексті боротьби з фінансуванням війни та тероризму, де необхідно мати можливість простежити походження та рух грошових коштів.

Варто зауважити, що Державна служба фінансового моніторингу вже переходить на нові технологічні засади функціонування, забезпечуючи виконання своїх функцій шляхом застосування єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (ІСФМ). Сучасні технології, що забезпечують функціонування цієї системи, передбачають використання сервісів електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів СЕВ ДЕІР «Трембіта» та технологій прикладного програмного інтерфейсу (API) [9].

Держфінмоніторинг у межах такої єдиної інформаційної системи покликаний взаємодіяти з інформаційними базами органів державної влади. Крім того, до процесу обміну інформацією залучаються і суб'єкти первинного фінансового моніторингу.

Проте сучасні тенденції, викликані цифровізацією, вимагають вирішення багатьох важливих проблем у системі фінансового моніторингу з метою підвищення її ефективності (табл. 1). Ці проблеми потребують комплексного підходу для їх вирішення, включаючи технічні інновації, нормативні та організаційні зміни.

Таблиця 1

*Основні переешкоди цифровізації системи фінансового моніторингу
в Україні*

Проблема	Опис	Можливі рішення
Захист даних і кібербезпека	Небезпека хакерських атак, витоків даних та зловживання інформацією.	Впровадження сучасних систем безпеки, регулярні аудити, навчання персоналу.
Інтеграція з існуючими системами	Складність інтеграції нових технологій з вже існуючими системами.	Розробка плану інтеграції, використання стандартних протоколів обміну даними.
Стандартизація даних	Відсутність єдиних стандартів для обміну даними між системами та установами.	Розробка та впровадження єдиних стандартів даних, спільні ініціативи з іншими країнами.
Регуляторні вимоги та відповідність	Складність відповідно до змінюваного законодавства і міжнародних стандартів.	Постійний моніторинг змін у законодавстві, адаптація систем відповідно до нових вимог.
Навчання та адаптація фахівців	Потреба у нових навичках для роботи з новими технологіями, що може бути витратним.	Організація навчальних програм, забезпечення ресурсами для навчання.
Технічні та фінансові ресурси	Високі витрати на впровадження нових технологій та інфраструктури.	Оцінка витрат, пошук фінансування, етапне впровадження технологій.
Проблеми з якістю даних	Некоректні або неповні дані можуть впливати на точність моніторингу та аналізу.	Впровадження систем контролю якості даних, регулярна перевірка та корекція даних.
Проблеми з інтеграцією з міжнародними системами	Складнощі у забезпеченні сумісності з глобальними системами і стандартами.	Розробка стратегій інтеграції, участь у міжнародних ініціативах і стандартах.

Джерело: розроблено авторами.

Висновки і пропозиції. Цифровізація економіки створює нові можливості для фінансового розвитку, але водночас підвищує ризики, пов'язані з фінансуванням тероризму та війни. У таких умовах фінансовий моніторинг стає ключовим інструментом у боротьбі з цими загрозами.

Для подальшого вдосконалення системи фінансового моніторингу необхідно розробити комплексні підходи, що поєднують технологічні інновації з ефективними правовими та організаційними заходами. Важливо забезпечити належний рівень захисту даних та розробити механізми контролю за використанням цифрових технологій у фінансовому секторі. Крім того, важливо підвищувати кваліфікацію фахівців з фінансового моніторингу, забезпечуючи їх необхідними знаннями та навичками для роботи з новими технологіями. Сукупність вищеперерахованих заходів дозволить не лише виявити та призупинити незаконні фінансові операції, але також сприятиме підвищенню результативності функціонування національної економіки, нарощенню потенціалу фінансової системи держави.

Список використаних джерел

1. The impact of digital transformation on the innovative development of economic systems / T. Obydiennova, V. Kharabara, M. Zabashtanskyi, S. Nazarko, A. Havronskyi // *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. – 2024. – Vol. 46, № 1. – Pp. 63-70. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2024.07>
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [Електронний ресурс] : Закон України № 361-IX від 06 грудня 2019 року. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20/conv#n217>.
3. Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму [Електронний ресурс] : Конвенція від 16 травня 2005 року. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948#Text.
4. The FATF Recommendations. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation [Electronic resource]. – Accessed mode: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html>.
5. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2015/849 від 20.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://mof.gov.ua/storage/files/Директива_\(ЄС\)_2015_849\(2\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Директива_(ЄС)_2015_849(2).pdf).
6. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/1153 від 20.06.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/Директива_2019_1153.pdf.
7. Про Державну службу фінансового моніторингу України [Електронний ресурс]. Положення затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 р. № 537. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-п#Text>.
8. Звіти Державної служби фінансового моніторингу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/zviti-pro-diyalnist>.
9. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2023 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2023ukr.pdf>.

References

1. Obydiennova, T., Kharabara, V., Zabashtanskyi, M., Nazarko, S., Havronskyi, A. (2024). The impact of digital transformation on the innovative development of economic systems. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 46(1), 63-70. <https://doi.org/10.15544/mts.2024.07>.
2. Pro zapobihannia ta protyidiiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia [On the prevention and countermeasures against the legalization (laundering) of proceeds obtained through crime, the financing of terrorism and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction], Law № 361-IX (2019) (Ukraine). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20/conv#n217>.
3. Council of Europe. (2005). Pro vidmyvannia, poshuk, aresht ta konfiskatsiiu dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, ta pro finansuvannia teroryzmu [On Laundering, Tracing, Seizure and Confiscation of the Proceeds of Crime and on the Financing of Terrorism, Convention]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948#Text.
4. The FATF Recommendations. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. (2021). The Financial Action Task Force. <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html>.
5. Ministry of Finance of Ukraine. Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (IeS) 2015/849 vid 20.05.2015 [Directive of the European Parliament and the Council (EU) 2015/849 dated 20.05.2015]. [https://mof.gov.ua/storage/files/Dyrektyva_\(IeS\)_2015_849\(2\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Dyrektyva_(IeS)_2015_849(2).pdf).
6. Ministry of Finance of Ukraine. Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (IeS) 2019/1153 vid 20.06.2019 [Directive of the European Parliament and the Council (EU) 2019/1153 dated 20.06.2019]. https://mof.gov.ua/storage/files/Dyrektyva_2019_1153.pdf.

7. Pro Derzhavnu sluzhbu finansovoho monitorynhu Ukrainy [On the State Service of Financial Monitoring of Ukraine], Regulation approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 29, 2015 № 537. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-p#Text>.

8. Zvity Derzhavnoi sluzhby finansovoho monitorynhu Ukrainy [Reports of the State Financial Monitoring Service of Ukraine]. State Financial Monitoring Service of Ukraine. <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/zviti-pro-dijalnist>.

9. State Financial Monitoring Service of Ukraine. (2023). Zvit Derzhavnoi sluzhby finansovoho monitorynhu Ukrainy za 2023 rik [Report of the State Financial Monitoring Service of Ukraine for 2023]. <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2023ukr.pdf>.

Отримано 19.06.2024

UDC 336.7-047.36:004(477)

Tatiana Zabashtanska

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Marketing, PR-Technologies and Logistics
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: tamza.cn@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-5086-3651>

ResearcherID: [M-4471-2014](https://orcid.org/0000-0002-5086-3651)

Ihor Cherednychenko

Graduate Student of the Department of Finance, Banking and Insurance Chernihiv
Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: cherednychenko.ua@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-0083-1720>

FINANCIAL MONITORING AS A TOOL FOR COUNTERING THE NEWEST THREATS IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

Financial monitoring is a key tool in the fight against the financing of war and terrorism, especially in the conditions of the rapid development of digitalization of the economy of Ukraine. Digitalization has significantly transformed traditional approaches to financial monitoring, introducing new technologies that significantly increase the effectiveness of detecting suspicious financial transactions and allow prompt response to potential threats. The introduction of modern information technologies and automated data analysis systems not only improves the quality and speed of detection of anomalous financial transactions, but also contributes to better coordination between state authorities and financial institutions. The article examines in detail the structure and functioning of Ukraine's financial monitoring system, as well as its role in preventing and detecting financial flows that may be directed at supporting military conflicts and terrorist groups. The reports of the State Financial Monitoring Service and materials sent to law enforcement agencies in 2023 related to the financing of terrorism and military aggression by unfriendly neighboring states are analyzed. Special attention is paid to the analysis of the legislative framework of Ukraine in the field of financial monitoring, which includes both national normative acts and international acts. Modern trends caused by digitalization, such as the use of artificial intelligence, blockchain technologies and analytical platforms, which radically change approaches to risk management and increase the transparency of financial transactions, are also considered. The main problems of digitalization of the financial monitoring system and possible solutions to such problems are described. Based on the analysis, recommendations are proposed for improving the financial monitoring system in Ukraine in order to increase its effectiveness in the fight against the financing of war and terrorism.

Keywords: financial monitoring; war financing; terrorist financing; digitization; financial intelligence.

Fig.: 3. **Table:** 1. **References:** 9.